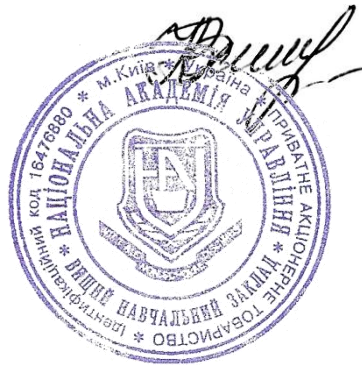

Вищий навчальний заклад
«НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ»
Юридичний факультет
Кафедра кримінального права, кримінології,
цивільного та господарського права

ЗАТВЕРДЖЕНО

Декан юридичного факультету

Наталія ВЕСЕЛОВСЬКА

РОБОЧА ПРОГРАМА

КРИМІНОЛОГІЯ

(назва навчальної дисципліни)

підготовки	<u>першого (бакалаврського) рівня вищої освіти</u> (назва рівня вищої освіти)
галузі знань	<u>08 «Право»</u> (шифр і назва галузі знань)
спеціальності	<u>081 «Право»</u> (код і найменування спеціальності)
освітньо-професійної програми	<u>«Право»</u> (назва освітньо-професійної програми)
тип дисципліни	<u>вибіркова навчальна дисципліна</u>

2024 р.

ПОГОДЖЕНО:

Гарант освітньої програми

Ірина КОЗАКОВА

РЕКОМЕНДОВАНО:

Кафедрою кримінального права, кримінології,
цивільного та господарського права
протокол № 7
від «29» серпня 2024 року
Завідувач кафедри

Ірина КОЗАКОВА

Укладач: *Веселовська Наталія Олександрівна*, кандидат юридичних наук, доцент, декан юридичного факультету.

1. Опис навчальної дисципліни

Мова навчання: українська

Статус дисципліни: вибіркова

Передумови вивчення навчальної дисципліни: для успішного опанування освітнього компонента «Кримінологія» здобувачі повинні володіти базовими знаннями з теорії держави і права, конституційного права України, юридичної деонтології, кримінального права України, логіки та критичного мислення.

Предмет вивчення навчальної дисципліни «Кримінологія» є закономірності виникнення, існування та розвитку злочинності як соціально-правового явища, її кількісні та якісні характеристики, причини й умови вчинення кримінальних правопорушень, особа правопорушника та потерпілого, система заходів запобігання злочинності, а також кримінологічна політика держави та міжнародний досвід протидії злочинності.

Інформаційний обсяг навчальної дисципліни. На вивчення навчальної дисципліни відводиться **150** годин (5 кредитів ECTS).

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Кримінологія» є формування у здобувачів вищої освіти системи знань про закономірності злочинності, її причини та умови, особу правопорушника, механізми запобігання кримінальним правопорушенням, а також набуття практичних навичок кримінологічного аналізу, оцінки криміногенних факторів і застосування кримінологічних підходів у професійній діяльності відповідно до законодавства України та сучасних наукових підходів.

Основним завданням навчальної дисципліни «Кримінологія» є формування у здобувачів вищої освіти знань про сучасні кримінологічні теорії, закономірності злочинності та її детермінації, особливості особи правопорушника і потерпілого, систему суб'єктів та заходів запобігання кримінальним правопорушенням, розвиток навичок аналізу кримінологічної інформації, оцінки криміногенної ситуації, виявлення факторів ризику, застосування методів кримінологічних досліджень, а також вироблення здатності використовувати кримінологічні знання для вирішення практичних завдань у сфері забезпечення правопорядку, безпеки особи, суспільства і держави.

3. Компетентності та заплановані результати навчання

Дисципліна «Кримінологія» забезпечує набуття:

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК01	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
ЗК02	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
ЗК03	Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності
ЗК04	Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
ЗК07	Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
ЗК09	Здатність працювати в команді
ЗК12	Здатність усвідомлювати рівні можливості та гендерні проблеми
ЗК13	Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.
ЗК14	Цінування та повага різноманітності та мультикультурності

Спеціальні (фахові) компетентності (СК):

СК10	Здатність використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин
СК13	Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ
СК16	Здатність до логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН03	Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел
ПРН07	Складати та узгоджувати план власного прикладного дослідження і самостійно збирати матеріали за визначеними джерелами.
ПРН11	Мати базові навички риторики.
ПРН17	Працювати в команді, забезпечуючи виконання завдань команди
ПРН19	Пояснювати природу та зміст основних правових явищ і процесів.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Обсяг у годинах											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	сем.	пз	лаб.	с. р		л	сем.	пз	лаб.	с. р
Тема 1. Поняття, предмет, система та методологія кримінології	14	2	2			10	14	1	1			12
Тема 2. Злочинність як соціально-правове явище	12	2	2			8	14	1	1			12
Тема 3. Причини та умови злочинності	14	2	6			6	14	1	1			12
Тема 4. Особа правопорушника	14	2	4			8	14	1	1			12
Тема 5. Віктимологія та жертва кримінального правопорушення	14	2	4			8	16	1	2			13
Тема 6. Кримінологічне прогнозування та планування запобігання злочинності	12	2	2			8	16	1	2			13
Тема 7. Кримінологічна характеристика окремих видів злочинності	24	8	12			4	16	1	2			13
Тема 8. Ювенальна та гендерна кримінологія	18	4	6			8	12	1	2			9
Тема 9. Міжнародне співробітництво у сфері протидії злочинності	14	2	4			8	16	1	2			13
Тема 10. Сучасні проблеми та перспективи розвитку кримінології	14	2	2			10	18	1	2			15
Усього годин	150	28	44	0	0	78	150	10	16	0	0	124

5. Зміст програми навчальної дисципліни

Тема 1. Поняття, предмет, система та методологія кримінології

Поняття кримінології як науки та навчальної дисципліни. Предмет кримінології. Система кримінології. Методологічні засади кримінологічних досліджень. Місце кримінології у системі юридичних наук. Зв'язок кримінології з кримінальним правом, кримінальним процесом, криміналістикою, соціологією, психологією та іншими науками. Основні етапи розвитку кримінології. Сучасні напрями кримінологічної науки.

Тема 2. Злочинність як соціально-правове явище

Поняття злочинності та її основні ознаки. Кількісні та якісні показники злочинності. Структура, рівень, динаміка та географія злочинності. Латентна злочинність. Соціальні наслідки злочинності. Сучасний стан злочинності в Україні. Основні тенденції розвитку злочинності в умовах воєнного стану, цифровізації та соціальних трансформацій.

Тема 3. Причини та умови злочинності

Поняття причин та умов злочинності. Криміногенні фактори та їх класифікація. Соціально-економічні, політичні, психологічні, культурні та правові чинники злочинності. Механізм злочинної поведінки. Віктимологічні аспекти злочинності. Проблеми девіантної та делінквентної поведінки. Сучасні підходи до пояснення причин злочинності.

Тема 4. Особа правопорушника

Поняття особи правопорушника у кримінології. Соціально-демографічні, морально-психологічні та правові характеристики правопорушника. Типологія та класифікація правопорушників. Психологічні особливості злочинної поведінки. Роль мікросередовища у формуванні особи правопорушника. Кримінологічне значення рецидиву.

Тема 5. Віктимологія та жертва кримінального правопорушення

Поняття віктимології та її місце у системі кримінології. Поняття жертви кримінального правопорушення. Віктимна поведінка та віктимність. Типологія жертв кримінальних правопорушень. Причини та умови віктимізації. Віктимологічна профілактика. Захист прав потерпілих відповідно до законодавства України та міжнародних стандартів.

Тема 6. Кримінологічне прогнозування та планування запобігання злочинності

Поняття та значення кримінологічного прогнозування. Методи кримінологічного прогнозування. Кримінологічне планування. Державна політика у сфері запобігання злочинності. Загальносоціальне, спеціально-кримінологічне та індивідуальне запобігання кримінальним правопорушенням. Система суб'єктів профілактичної діяльності.

Тема 7. Кримінологічна характеристика окремих видів злочинності

Насильницька злочинність. Корислива та корисливо-насильницька злочинність. Організована злочинність. Корупційна злочинність. Рецидивна злочинність. Економічна злочинність. Кіберзлочинність та інформаційна злочинність. Особливості сучасних форм транснаціональної злочинності.

Тема 8. Ювенальна та гендерна кримінологія

Поняття та особливості злочинності неповнолітніх і жіночої злочинності. Причини та умови делінквентної поведінки дітей та підлітків. Соціально-психологічні, економічні та сімейні чинники формування жіночої злочинності. Вплив сім'ї, освітнього середовища, соціального оточення та кризових явищ на формування протиправної поведінки. Особливості особи неповнолітнього та жінки-правопорушниці. Профілактика правопорушень серед неповнолітніх та жінок. Ювенальна превенція. Віктимологічні аспекти домашнього насильства, експлуатації та гендерно зумовленої злочинності.

Тема 9. Міжнародне співробітництво у сфері протидії злочинності

Міжнародні стандарти у сфері запобігання злочинності. Діяльність Організації Об'єднаних Націй, Інтерполу, Європолу та інших міжнародних організацій. Транснаціональна злочинність. Міжнародне співробітництво у сфері боротьби з тероризмом, торгівлею людьми, кіберзлочинністю та корупцією. Адаптація кримінологічних підходів до європейських стандартів.

Тема 10. Сучасні проблеми та перспективи розвитку кримінології

Цифровізація та нові виклики кримінології. Штучний інтелект і кримінологічний аналіз. Кримінологічні аспекти інформаційної безпеки. Вплив воєнних конфліктів на стан злочинності. Психологічні та соціальні наслідки кризових явищ. Сучасні тенденції розвитку кримінологічної науки та практики в Україні і світі.

6. Теми лекцій

№ з/п	Назва теми	Обсяг у годинах	
		Денна форма	Заочна форма
1	Тема 1. Поняття, предмет, система та методологія кримінології	2	1
2	Тема 2. Злочинність як соціально-правове явище	2	1
3	Тема 3. Причини та умови злочинності	2	1
4	Тема 4. Особа правопорушника	2	1
5	Тема 5. Віктимологія та жертва кримінального правопорушення	2	1
6	Тема 6. Кримінологічне прогнозування та планування запобігання злочинності	2	1
7	Тема 7. Кримінологічна характеристика окремих видів злочинності	8	1
8	Тема 8. Ювенальна та гендерна кримінологія	4	1
9	Тема 9. Міжнародне співробітництво у сфері протидії злочинності	2	1
10	Тема 10. Сучасні проблеми та перспективи розвитку кримінології	2	1
Усього годин		28	10

7. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Обсяг у годинах	
		Денна форма	Заочна форма
1	Тема 1. Поняття, предмет, система та методологія кримінології	2	1
2	Тема 2. Злочинність як соціально-правове явище	2	1
3	Тема 3. Причини та умови злочинності	6	1
4	Тема 4. Особа правопорушника	4	1
5	Тема 5. Віктимологія та жертва кримінального правопорушення	4	2
6	Тема 6. Кримінологічне прогнозування та планування запобігання злочинності	2	2
7	Тема 7. Кримінологічна характеристика окремих видів злочинності	12	2
8	Тема 8. Ювенальна та гендерна кримінологія	6	2
9	Тема 9. Міжнародне співробітництво у сфері протидії злочинності	4	2
10	Тема 10. Сучасні проблеми та перспективи розвитку кримінології	2	2
Усього годин		44	16

8. План семінарських занять

Тема 1. Поняття, предмет, система та методологія кримінології

Мета: сформулювати цілісне уявлення про кримінологію як самостійну юридичну науку та навчальну дисципліну, її предмет, систему, методологічні засади, міждисциплінарні зв'язки та сучасні напрями розвитку.

Питання для обговорення:

1. Поняття кримінології як науки та навчальної дисципліни.
2. Предмет кримінології та його основні складові.
3. Система кримінології та характеристика її структурних елементів.
4. Методологія кримінологічних досліджень та її значення.
5. Основні методи кримінологічного дослідження.
6. Місце кримінології у системі юридичних наук.
7. Взаємозв'язок кримінології з кримінальним правом, кримінальним процесом і криміналістикою.
8. Зв'язок кримінології із соціологією, психологією, демографією та статистикою.
9. Основні етапи становлення та розвитку кримінологічної науки.
10. Сучасні тенденції та напрями розвитку кримінології.

Практичні завдання

Завдання 1. Проаналізуйте наведені твердження та визначте, які з них характеризують кримінологію як науку, а які – як навчальну дисципліну:

- кримінологія досліджує закономірності злочинності;
- кримінологія є освітнім компонентом підготовки юристів;
- кримінологія розробляє наукові рекомендації щодо запобігання злочинності;
- кримінологія формує систему знань для майбутніх фахівців у сфері права.

Обґрунтуйте відповідь.

Завдання 2. Складіть порівняльну таблицю «Предмет кримінології та предмет суміжних юридичних наук», включивши кримінальне право, кримінальний процес і криміналістику. Визначте спільні та відмінні риси предмета кожної науки.

Завдання 3. Побудуйте схему системи кримінології та охарактеризуйте її основні елементи.

Завдання 4. Визначте, які з наведених методів належать до кримінологічних досліджень: спостереження, опитування, анкетування, аналіз документів, експеримент, статистичний метод, догматичний метод, порівняльно-правовий метод. Поясніть особливості застосування кожного з них у кримінології.

Завдання 5. Підготуйте структурно-логічну схему міждисциплінарних зв'язків кримінології з іншими науками та поясніть значення кожного з цих зв'язків для розвитку кримінологічних знань.

Тема 2. Злочинність як соціально-правове явище

Мета: сформулювати у здобувачів вищої освіти знання про злочинність як складне соціально-правове явище, її основні характеристики, показники, сучасні тенденції та особливості розвитку в умовах суспільних трансформацій.

Питання для обговорення:

1. Поняття злочинності та її основні ознаки.
2. Злочинність як соціальне та правове явище.
3. Кількісні показники злочинності.
4. Якісні показники злочинності.
5. Структура злочинності та її значення для кримінологічного аналізу.
6. Рівень злочинності та способи його визначення.
7. Динаміка злочинності та фактори, що на неї впливають.
8. Географія злочинності та її особливості.
9. Поняття та види латентної злочинності.
10. Соціальні наслідки злочинності.
11. Сучасний стан злочинності в Україні.

12. Трансформація злочинності в умовах воєнного стану.

13. Вплив цифровізації на сучасну злочинність.

Практичні завдання

Завдання 1. Проаналізуйте наведені явища та визначте, які з них належать до кількісних показників злочинності, а які – до якісних: рівень злочинності, рецидивна злочинність, структура злочинності, динаміка злочинності, насильницька злочинність, географія злочинності.

Завдання 2. Уявіть, що за останні п'ять років у певному регіоні кількість зареєстрованих кримінальних правопорушень зменшилася на 20 %. Чи завжди це свідчить про реальне зниження злочинності? Обґрунтуйте відповідь з урахуванням явища латентної злочинності.

Завдання 3. Наведіть приклади злочинів, які найчастіше залишаються латентними. Поясніть причини їх приховування від правоохоронних органів.

Завдання 4. Проаналізуйте повідомлення засобів масової інформації за останній місяць та визначте, які види злочинності найчастіше висвітлюються. Чи відображає така інформація реальний стан злочинності?

Тема 3. Причини та умови злочинності

Мета: сформувані розуміння причин, умов та криміногенних факторів злочинності, їх класифікації, взаємозв'язку із соціальними процесами, механізмом злочинної поведінки та віктимологічними аспектами.

Питання для обговорення:

1. Поняття причин злочинності.
2. Поняття умов злочинності та їх відмінність від причин.
3. Криміногенні фактори та їх класифікація.
4. Соціально-економічні чинники злочинності.
5. Політичні та правові чинники злочинності.
6. Психологічні та культурні чинники злочинності.
7. Механізм злочинної поведінки.
8. Девіантна та делінквентна поведінка.
9. Віктимологічні аспекти причинності злочинності.
10. Сучасні підходи до пояснення причин злочинності.

Практичні завдання

Завдання 1. Розмежуйте поняття «причини злочинності», «умови злочинності» та «криміногенні фактори». Наведіть приклади кожного поняття.

Завдання 2. Складіть таблицю криміногенних факторів за групами: соціально-економічні, політичні, психологічні, культурні, правові.

Завдання 3. Проаналізуйте ситуацію: у громаді зросла кількість крадіжок серед молоді. Визначте можливі причини, умови та супутні криміногенні фактори.

Тема 4. Особа правопорушника

Мета: сформувані знання про особу правопорушника як центральну категорію кримінології, її соціально-демографічні, морально-психологічні та правові характеристики, типологію правопорушників і значення цих знань для профілактики злочинності.

Питання для обговорення:

1. Поняття особи правопорушника у кримінології.
2. Співвідношення понять «особа правопорушника», «суб'єкт кримінального правопорушення» та «особистість злочинця».
3. Соціально-демографічні характеристики правопорушника.
4. Морально-психологічні характеристики правопорушника.
5. Правові характеристики правопорушника.
6. Типологія правопорушників.
7. Класифікація правопорушників за характером злочинної поведінки.
8. Психологічні особливості злочинної поведінки.
9. Роль сім'ї, оточення та мікросередовища.

10. Кримінологічне значення рецидиву.

Практичні завдання

Завдання 1. Складіть кримінологічну характеристику особи правопорушника за такими критеріями: вік, стать, освіта, соціальний статус, спосіб життя, мотивація, попередня поведінка.

Завдання 2. Порівняйте кримінологічне та кримінально-правове розуміння особи правопорушника.

Завдання 3. Визначте, які характеристики особи правопорушника мають значення для індивідуальної профілактики.

Тема 5. Віктимологія та жертва кримінального правопорушення

Мета: сформувати знання про віктимологію як складову кримінології, поняття жертви кримінального правопорушення, віктимність, віктимну поведінку, причини віктимізації та основні напрями віктимологічної профілактики.

Питання для обговорення:

1. Поняття віктимології.
2. Місце віктимології у системі кримінології.
3. Поняття жертви кримінального правопорушення.
4. Співвідношення понять «жертва» і «потерпілий».
5. Віктимність та її види.
6. Віктимна поведінка.
7. Типологія жертв кримінальних правопорушень.
8. Причини та умови віктимізації.
9. Віктимологічна профілактика.
10. Захист прав потерпілих в Україні та відповідно до міжнародних стандартів.

Практичні завдання

Завдання 1. Розмежуйте поняття «жертва кримінального правопорушення», «потерпілий», «віктимність» і «віктимна поведінка».

Завдання 2. Складіть таблицю видів віктимності: індивідуальна, групова, масова, професійна, ситуаційна.

Завдання 3. Проаналізуйте, які категорії осіб можуть мати підвищену віктимність в умовах воєнного стану.

Тема 6. Кримінологічне прогнозування та планування запобігання злочинності

Мета: сформувати знання про сутність кримінологічного прогнозування, його методи, значення для запобігання злочинності, планування профілактичної діяльності та систему суб'єктів запобігання кримінальним правопорушенням.

Питання для обговорення:

1. Поняття кримінологічного прогнозування.
2. Значення прогнозування для запобігання злочинності.
3. Види кримінологічних прогнозів.
4. Методи кримінологічного прогнозування.
5. Поняття кримінологічного планування.
6. Державна політика у сфері запобігання злочинності.
7. Загальносоціальне запобігання кримінальним правопорушенням.
8. Спеціально-кримінологічне запобігання.
9. Індивідуальне запобігання.
10. Система суб'єктів профілактичної діяльності.

Практичні завдання

Завдання 1. Порівняйте загальносоціальне, спеціально-кримінологічне та індивідуальне запобігання кримінальним правопорушенням.

Завдання 2. Складіть схему суб'єктів профілактичної діяльності із зазначенням їх основних функцій.

Завдання 3. Розробіть короткий план профілактики кібербулінгу серед студентської молоді.

Тема 7. Кримінологічна характеристика окремих видів злочинності

Мета: сформувати знання про кримінологічні ознаки основних видів злочинності, їх причини, структуру, динаміку, особливості правопорушників, потерпілих та напрями профілактики.

Питання для обговорення:

1. Поняття кримінологічної характеристики окремих видів злочинності.
2. Насильницька злочинність.
3. Корислива злочинність.
4. Корисливо-насильницька злочинність.
5. Організована злочинність.
6. Корупційна злочинність.
7. Рецидивна злочинність.
8. Економічна злочинність.
9. Кіберзлочинність та інформаційна злочинність.
10. Транснаціональна злочинність.

Практичні завдання

Завдання 1. Складіть порівняльну таблицю основних видів злочинності за критеріями: характер посягання, типова мотивація, особа правопорушника, потерпілі, напрями профілактики.

Завдання 2. Визначте, чим відрізняється корислива злочинність від корисливо-насильницької.

Завдання 3. Оберіть один вид злочинності та підготуйте його кримінологічну характеристику.

Тема 8. Ювенальна та гендерна кримінологія

Мета: сформувати знання про особливості ювенальної та гендерної кримінології, причини правопорушної поведінки неповнолітніх і жінок, вплив сім'ї, освітнього середовища, соціального оточення та кризових явищ, а також напрями профілактики і захисту прав дитини та забезпечення гендерної рівності.

Питання для обговорення:

1. Поняття ювенальної кримінології.
2. Особливості злочинності неповнолітніх.
3. Причини та умови делінквентної поведінки дітей і підлітків.
4. Вплив сім'ї на формування протиправної поведінки неповнолітніх.
5. Роль освітнього середовища та соціального оточення.
6. Поняття та особливості жіночої злочинності.
7. Соціально-психологічні, економічні та сімейні чинники жіночої злочинності.
8. Особа неповнолітнього правопорушника.
9. Особа жінки-правопорушниці.
10. Ювенальна превенція.
11. Віктимологічні аспекти домашнього насильства, експлуатації та гендерно зумовленої злочинності.

Практичні завдання

Завдання 1. Складіть перелік факторів, які можуть сприяти делінквентній поведінці неповнолітніх.

Завдання 2. Порівняйте особливості злочинності неповнолітніх і дорослих осіб.

Завдання 3. Проаналізуйте, як домашнє насильство може впливати на формування віктимної або протиправної поведінки.

Тема 9. Міжнародне співробітництво у сфері протидії злочинності

Мета: сформувати знання про міжнародні стандарти, форми та механізми співробітництва у сфері протидії злочинності, діяльність міжнародних організацій, особливості боротьби з транснаціональною злочинністю, тероризмом, торгівлею людьми, кіберзлочинністю та корупцією.

Питання для обговорення:

1. Поняття міжнародного співробітництва у сфері протидії злочинності.
2. Міжнародні стандарти запобігання злочинності.
3. Роль Організації Об'єднаних Націй.
4. Діяльність Інтерполу.
5. Діяльність Європолу.
6. Транснаціональна злочинність.
7. Міжнародна протидія тероризму.
8. Міжнародне співробітництво у сфері протидії торгівлі людьми.
9. Протидія кіберзлочинності на міжнародному рівні.
10. Міжнародні стандарти протидії корупції.
11. Адаптація кримінологічних підходів України до європейських стандартів.

Практичні завдання

Завдання 1. Складіть схему основних міжнародних організацій у сфері протидії злочинності та визначте напрями їх діяльності.

Завдання 2. Порівняйте роль Інтерполу та Європолу у міжнародному співробітництві.

Завдання 3. Оберіть один вид транснаціональної злочинності та визначте, чому національних механізмів протидії недостатньо.

Тема 10. Сучасні проблеми та перспективи розвитку кримінології

Мета: сформувати у здобувачів розуміння сучасних викликів кримінологічної науки, пов'язаних із цифровізацією, штучним інтелектом, інформаційною безпекою, воєнними конфліктами, кризовими явищами та трансформацією злочинності в Україні і світі.

Питання для обговорення:

1. Сучасні проблеми кримінологічної науки.
2. Цифровізація та нові форми злочинності.
3. Штучний інтелект і кримінологічний аналіз.
4. Кримінологічні аспекти інформаційної безпеки.
5. Кіберзлочинність як виклик сучасній кримінології.
6. Вплив воєнних конфліктів на стан злочинності.
7. Психологічні наслідки кризових явищ.
8. Соціальні наслідки воєнного стану та їх кримінологічне значення.
9. Перспективи розвитку кримінології в Україні.
10. Сучасні тенденції розвитку кримінологічної науки у світі.

Практичні завдання

Завдання 1. Визначте основні кримінологічні ризики цифровізації суспільства.

Завдання 2. Складіть таблицю сучасних викликів кримінології: штучний інтелект, війна, кіберзлочинність, інформаційні маніпуляції, міграція, соціальна нестабільність.

Завдання 3. Проаналізуйте, як воєнний стан може змінювати структуру та динаміку злочинності.

9. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Обсяг у годинах	
		Денна форма	Заочна форма
1	Не передбачено навчальним планом	-	-
Усього годин			

10. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Обсяг у годинах	
		Денна форма	Заочна форма
1	Не передбачено навчальним планом	-	-
Усього годин			

11. Теми самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Обсяг у годинах	
		Денна форма	Заочна форма
1	Тема 1. Поняття, предмет, система та методологія кримінології	10	12
2	Тема 2. Злочинність як соціально-правове явище	8	12
3	Тема 3. Причини та умови злочинності	6	12
4	Тема 4. Особа правопорушника	8	12
5	Тема 5. Віктимологія та жертва кримінального правопорушення	8	13
6	Тема 6. Кримінологічне прогнозування та планування запобігання злочинності	8	13
7	Тема 7. Кримінологічна характеристика окремих видів злочинності	4	13
8	Тема 8. Ювенальна та гендерна кримінологія	8	9
9	Тема 9. Міжнародне співробітництво у сфері протидії злочинності	8	13
10	Тема 10. Сучасні проблеми та перспективи розвитку кримінології	10	15
Усього годин		78	124

12. Завдання для самостійної роботи

Самостійна робота – форма організації освітнього процесу, за якої здобувач вищої освіти опановує навчальну дисципліну в час, вільний від аудиторних занять, під методичним керівництвом викладача, але без його безпосередньої участі.

Метою самостійної роботи з дисципліни «Кримінологія» є поглиблене засвоєння теоретичних і практичних засад кримінологічної науки, формування цілісного розуміння злочинності як соціально-правового явища, її причин, умов, кількісних і якісних показників, особи правопорушника, жертви кримінального правопорушення, механізмів віктимізації, кримінологічного прогнозування та системи запобігання злочинності, а також розвиток навичок кримінологічного аналізу, оцінки криміногенних факторів, роботи зі статистичними, нормативними, аналітичними та науковими джерелами відповідно до загальних і спеціальних компетентностей та програмних результатів навчання освітньої програми.

Самостійна робота спрямована на поглиблене вивчення поняття, предмета, системи та методології кримінології, злочинності як соціально-правового явища, причин та умов злочинності, криміногенних факторів, особи правопорушника, віктимології та жертви кримінального правопорушення, кримінологічного прогнозування і планування запобігання злочинності, кримінологічної характеристики окремих видів злочинності, ювенальної та гендерної кримінології, міжнародного співробітництва у сфері протидії злочинності, а також сучасних проблем розвитку кримінології в умовах воєнного стану, цифровізації, штучного інтелекту, соціальних трансформацій та інформаційних загроз. Виконання завдань самостійної роботи сприяє формуванню здатності застосовувати теоретичні знання у практичних ситуаціях, аналізувати кримінологічну інформацію, визначати причини та умови кримінальних правопорушень, оцінювати криміногенні ризики, характеризувати особу правопорушника і потерпілого, аргументувати правову позицію, працювати з нормативно-правовими актами,

офіційною статистикою, судовою практикою, міжнародними документами та науковими джерелами.

Самостійна робота здійснюється у формі опрацювання навчальної та наукової літератури, нормативно-правових актів, міжнародних документів, офіційної статистики, аналітичних звітів і судової практики з питань злочинності та її запобігання; підготовки доповідей, рефератів, есе, презентацій, аналітичних довідок і кримінологічних характеристик; аналізу кримінологічних ситуацій і практичних кейсів; виконання індивідуальних і групових практичних завдань; складання схем, таблиць, порівняльних характеристик, карт криміногенних факторів, віктимологічних пам'яток, профілів правопорушника та потерпілого; розроблення пропозицій щодо профілактики окремих видів злочинності; аналізу сучасних тенденцій злочинності в Україні та світі.

Усі завдання самостійної роботи поділяються на обов'язкові та вибіркові. До обов'язкових належать завдання, які здобувачі вищої освіти повинні виконати протягом вивчення дисципліни для досягнення визначених результатів навчання. Вибіркові завдання передбачають можливість самостійного вибору окремих видів роботи відповідно до освітніх і наукових інтересів здобувача з метою поглиблення знань у сфері кримінології, розвитку загальних і спеціальних компетентностей, формування навичок кримінологічного аналізу, оцінки криміногенних явищ, профілактичного мислення та практичного застосування кримінологічних підходів у професійній діяльності юриста.

Нижче подано варіанти завдань для самостійної роботи здобувачів денної форми навчання, які відповідають змісту окремих тем дисципліни та спрямовані на поглиблення знань про злочинність, її причини та умови, особу правопорушника, жертву кримінального правопорушення, кримінологічне прогнозування, профілактику злочинності, окремі види злочинності, ювенальні та гендерні аспекти кримінології, міжнародне співробітництво у сфері протидії злочинності, а також сучасні кримінологічні виклики, пов'язані з воєнним станом, цифровізацією, соціальними трансформаціями та розвитком новітніх технологій.

Необхідно виконати один із запропонованих варіантів.

Варіант 1

На підставі наукової літератури та сучасних кримінологічних досліджень проаналізувати розвиток кримінології як науки у XX–XXI століттях. Визначити основні етапи її становлення, сучасні напрями розвитку та міждисциплінарні зв'язки. Результати оформити у вигляді аналітичної доповіді обсягом 10–15 сторінок із власною схемою системи кримінології.

Варіант 2

Здійснити кримінологічний аналіз сучасного стану злочинності в Україні на основі офіційних статистичних даних, аналітичних звітів та наукових джерел. Визначити основні тенденції злочинності в умовах воєнного стану та цифровізації. Підготувати аналітичний звіт із графічною візуалізацією результатів.

Варіант 3

Дослідити причини та умови поширення одного із сучасних видів злочинності (кіберзлочинність, шахрайство, корупційна злочинність, насильницька злочинність або злочинність неповнолітніх). Провести класифікацію криміногенних факторів та визначити можливі напрями їх нейтралізації. Результати оформити у вигляді аналітичного дослідження з авторською картою криміногенних ризиків.

Варіант 4

На підставі матеріалів судової практики, статистичних даних та наукових джерел підготувати кримінологічний портрет особи правопорушника за одним із видів злочинності. Визначити соціально-демографічні, морально-психологічні та правові характеристики такої особи, а також фактори, що вплинули на формування її поведінки.

Варіант 5

Провести віктимологічне дослідження однієї категорії потерпілих від кримінальних правопорушень (діти, літні особи, внутрішньо переміщені особи, користувачі соціальних мереж,

жертви домашнього насильства тощо). Визначити фактори віктимізації, типові ризики та підготувати практичні рекомендації щодо їх запобігання.

Варіант 6

Розробити кримінологічний прогноз щодо розвитку одного з видів злочинності в Україні на найближчі п'ять років. Для обґрунтування прогнозу використати статистичні дані, результати наукових досліджень та сучасні суспільні тенденції. Запропонувати комплекс профілактичних заходів та оформити результати у вигляді аналітичної записки.

Варіант 7

Здійснити кримінологічну характеристику одного із сучасних видів злочинності: організованої, корупційної, економічної, рецидивної, кіберзлочинності або транснаціональної злочинності. Визначити її масштаби, причини, особливості особи правопорушника та сучасні механізми протидії. Результати оформити у формі презентації та аналітичного звіту.

Варіант 8

Дослідити особливості злочинності неповнолітніх або жіночої злочинності в Україні та світі. Проаналізувати вплив сім'ї, освітнього середовища, соціальних мереж та кризових явищ на формування протиправної поведінки. Розробити авторську програму профілактики правопорушень для закладу освіти.

Варіант 9

Провести порівняльний аналіз діяльності міжнародних організацій у сфері протидії злочинності та визначити їх роль у боротьбі з торгівлею людьми, корупцією, тероризмом або кіберзлочинністю. Окремо проаналізувати можливості використання міжнародного досвіду в Україні. Результати оформити у вигляді порівняльно-правового дослідження.

Варіант 10

Дослідити вплив сучасних технологій на злочинність та розвиток кримінології. Проаналізувати кримінологічні ризики, пов'язані зі штучним інтелектом, дипфейками, цифровими платформами та соціальними мережами. Підготувати аналітичну доповідь із власними пропозиціями щодо вдосконалення профілактики нових форм злочинності та забезпечення інформаційної безпеки.

Варіанти контрольної роботи (для заочної форми здобуття освіти)

Нижче подано варіанти завдань для контрольної роботи, що відповідають змісту окремих тем дисципліни «Кримінологія» та спрямовані на поглиблення теоретичних знань про злочинність як соціально-правове явище, її причини та умови, особу правопорушника, жертву кримінального правопорушення, механізми запобігання злочинності, розвиток навичок кримінологічного аналізу, юридичної аргументації, роботи зі статистичними даними, нормативно-правовими актами, міжнародними документами, судовою практикою та науковими джерелами. Необхідно обрати один варіант та виконати наведені завдання.

Вимоги до контрольної роботи: обсяг роботи повинен становити 15–20 сторінок друкованого тексту (*шрифт Times New Roman, 14 pt, міжрядковий інтервал – 1,5*). Під час виконання роботи необхідно опрацювати не менше 15–20 наукових джерел, положення Кримінального кодексу України, Кримінального процесуального кодексу України, законодавства України у сфері запобігання та протидії злочинності, міжнародних документів у сфері кримінальної юстиції, прав людини та запобігання злочинності, а також актуальну статистичну інформацію й судову практику. Робота повинна містити теоретичний аналіз обраної проблематики, аналіз чинного законодавства, огляд наукових підходів, дослідження конкретної кримінологічної ситуації (кейсу), оцінку причин та умов відповідного криміногенного явища, пропозиції щодо його запобігання або мінімізації та обґрунтовані висновки автора.

Дотримання принципів академічної доброчесності є обов'язковою умовою виконання контрольної роботи. Усі запозичення мають супроводжуватися належними посиланнями на використані джерела. Не допускається плагіат, компіляція чужих текстів без самостійного опрацювання, використання штучно згенерованих текстів без їх критичного аналізу та подання матеріалу без власного аналітичного осмислення результатів дослідження.

Максимальна кількість балів за виконання контрольної роботи становить 50 балів.

Варіант 1. Теоретико-методологічні засади кримінології

Розкрити поняття кримінології як науки та навчальної дисципліни.

Проаналізувати предмет, систему та функції кримінології.

Дослідити розвиток кримінологічної думки і сучасні напрями кримінологічних досліджень.

Побудувати авторську схему місця кримінології у системі юридичних та суспільних наук.

Варіант 2. Злочинність як соціально-правове явище

Розкрити поняття та основні ознаки злочинності.

Проаналізувати кількісні та якісні показники злочинності.

Дослідити сучасний стан злочинності в Україні на підставі офіційних статистичних даних.

Підготувати кримінологічний аналіз тенденцій злочинності в умовах воєнного стану та цифровізації.

Варіант 3. Причини та умови злочинності

Розкрити поняття причин та умов злочинності.

Здійснити класифікацію криміногенних факторів.

Проаналізувати сучасні наукові підходи до пояснення причин злочинності.

Дослідити конкретний вид злочинності та визначити комплекс факторів, що сприяють його поширенню.

Варіант 4. Особа правопорушника у кримінології

Розкрити поняття особи правопорушника та її кримінологічне значення.

Охарактеризувати соціально-демографічні, морально-психологічні та правові ознаки правопорушника.

Проаналізувати основні кримінологічні типології правопорушників.

Скласти кримінологічний портрет особи, яка вчинила один із поширених видів кримінальних правопорушень.

Варіант 5. Віктимологія та жертва кримінального правопорушення

Розкрити поняття віктимології та її місце у системі кримінології.

Проаналізувати поняття віктимності та віктимної поведінки.

Дослідити причини та умови віктимізації населення.

Розробити практичні рекомендації щодо віктимологічної профілактики для однієї з категорій населення.

Варіант 6. Запобігання злочинності та кримінологічне прогнозування

Розкрити поняття та значення кримінологічного прогнозування.

Проаналізувати систему суб'єктів запобігання злочинності в Україні.

Дослідити особливості загальносоціального, спеціально-кримінологічного та індивідуального запобігання кримінальним правопорушенням.

Розробити проєкт профілактичної програми щодо запобігання одному з видів злочинності.

Варіант 7. Кіберзлочинність як сучасний виклик суспільству

Розкрити поняття та основні ознаки кіберзлочинності.

Проаналізувати сучасні форми кіберзлочинів та особливості їх поширення.

Дослідити міжнародні та національні механізми протидії кіберзлочинності.

Підготувати рекомендації щодо захисту громадян від кіберзагроз та інтернет-шахрайства.

Варіант 8. Ювенальна та гендерна кримінологія

Розкрити особливості злочинності неповнолітніх або жіночої злочинності.

Проаналізувати чинники, що впливають на формування протиправної поведінки.

Дослідити міжнародні стандарти захисту прав дитини або забезпечення гендерної рівності у сфері кримінальної юстиції.

Запропонувати комплекс профілактичних заходів для відповідної категорії осіб.

Варіант 9. Міжнародне співробітництво у сфері протидії злочинності

Розкрити зміст міжнародного співробітництва у сфері запобігання злочинності.

Проаналізувати діяльність Організації Об'єднаних Націй, Інтерполу та Європолу.

Дослідити міжнародні механізми протидії торгівлі людьми, корупції, тероризму або кіберзлочинності.

Оцінити можливості використання міжнародного досвіду для вдосконалення кримінологічної політики України.

Варіант 10. Сучасні виклики та перспективи розвитку кримінології

Проаналізувати вплив цифровізації на розвиток злочинності та кримінологічної науки.

Дослідити можливості використання штучного інтелекту у кримінологічному аналізі та прогнозуванні.

Охарактеризувати кримінологічні наслідки воєнних конфліктів та кризових явищ.

Запропонувати перспективні напрями розвитку кримінології в Україні з урахуванням сучасних суспільних викликів.

**13. Питання для підготовки до підсумкового контролю
(диференційований залік)**

1. Поняття кримінології як науки та навчальної дисципліни.
2. Предмет кримінології.
3. Система кримінології.
4. Функції кримінології.
5. Методологія кримінологічних досліджень.
6. Основні методи кримінологічних досліджень.
7. Місце кримінології у системі юридичних наук.
8. Зв'язок кримінології з кримінальним правом, кримінальним процесом та криміналістикою.
9. Історія становлення та розвитку кримінології.
10. Сучасні напрями розвитку кримінологічної науки.
11. Поняття злочинності та її основні ознаки.
12. Злочинність як соціально-правове явище.
13. Кількісні показники злочинності.
14. Якісні показники злочинності.
15. Структура злочинності.
16. Рівень злочинності.
17. Динаміка злочинності.
18. Географія злочинності.
19. Латентна злочинність та її види.
20. Соціальні наслідки злочинності.
21. Поняття причин та умов злочинності.
22. Криміногенні фактори та їх класифікація.
23. Соціально-економічні чинники злочинності.
24. Політичні та правові чинники злочинності.
25. Психологічні та культурні чинники злочинності.
26. Механізм злочинної поведінки.
27. Девіантна поведінка та її ознаки.
28. Делінквентна поведінка та її особливості.
29. Віктимологічні аспекти причин злочинності.
30. Основні кримінологічні теорії пояснення злочинності.
31. Поняття особи правопорушника у кримінології.
32. Соціально-демографічні характеристики особи правопорушника.
33. Морально-психологічні характеристики особи правопорушника.
34. Типологія правопорушників.

35. Класифікація правопорушників.
36. Роль мікросередовища у формуванні особи правопорушника.
37. Рецидивна злочинність та її кримінологічне значення.
38. Поняття віктимології та її місце у системі кримінології.
39. Поняття жертви кримінального правопорушення.
40. Віктимність та її види.
41. Віктимна поведінка.
42. Типологія жертв кримінальних правопорушень.
43. Причини та умови віктимізації.
44. Віктимологічна профілактика.
45. Поняття кримінологічного прогнозування.
46. Методи кримінологічного прогнозування.
47. Кримінологічне планування.
48. Загальносоціальне запобігання злочинності.
49. Спеціально-кримінологічне запобігання злочинності.
50. Індивідуальне запобігання кримінальним правопорушенням.
51. Система суб'єктів запобігання злочинності.
52. Кримінологічна характеристика насильницької злочинності.
53. Кримінологічна характеристика корисливої злочинності.
54. Кримінологічна характеристика організованої злочинності.
55. Кримінологічна характеристика корупційної злочинності.
56. Кримінологічна характеристика економічної злочинності.
57. Кримінологічна характеристика рецидивної злочинності.
58. Кримінологічна характеристика кіберзлочинності.
59. Особливості транснаціональної злочинності.
60. Поняття та особливості злочинності неповнолітніх.
61. Причини та умови делінквентної поведінки неповнолітніх.
62. Ювенальна превенція.
63. Особливості жіночої злочинності.
64. Причини та умови жіночої злочинності.
65. Віктимологічні аспекти домашнього насильства.
66. Міжнародні стандарти захисту прав дитини у сфері кримінальної юстиції.
67. Міжнародні стандарти у сфері запобігання злочинності.
68. Діяльність Організації Об'єднаних Націй у сфері протидії злочинності.
69. Діяльність Інтерполу.
70. Діяльність Європолу.
71. Міжнародне співробітництво у сфері протидії торгівлі людьми.
72. Міжнародне співробітництво у сфері протидії тероризму.
73. Міжнародне співробітництво у сфері протидії кіберзлочинності.
74. Адаптація кримінологічних підходів до європейських стандартів.
75. Цифровізація та нові виклики кримінології.
76. Штучний інтелект і кримінологічний аналіз.
77. Кримінологічні аспекти інформаційної безпеки.
78. Вплив воєнного стану на злочинність.
79. Психологічні та соціальні наслідки кризових явищ як об'єкт кримінологічного дослідження.
80. Перспективи розвитку кримінології в Україні та світі.

14. Методи навчання

Методи навчання на лекціях: словесні (лекція, пояснення, бесіда); пояснювально-демонстраційні (презентації, ілюстрації, демонстрації); метод проблемного викладання; методи візуалізації (кримінологічні схеми, таблиці, статистичні дані, моделі криміногенних ситуацій); аналіз кримінального, кримінального процесуального та кримінально-виконавчого

законодавства, кримінологічної статистики і судової практики; інтерактивні методи; використання інформаційно-комунікаційних технологій (мультимедійні, дистанційні, веборієнтовані засоби навчання).

Методи навчання на семінарських заняттях: словесні (дискусія, співбесіда, дебати); пояснювально-демонстраційні; практичні (виконання практичних завдань, аналіз кримінологічних ситуацій, оцінка криміногенних факторів); кейс-метод (аналіз і вирішення кримінологічних ситуацій та проблем запобігання злочинності); моделювання професійних і криміногенних ситуацій; тренінгові методи; пошуковий і дослідницький методи; інтерактивні методи (робота в групах, полеміка, обговорення); аналіз судової практики, кримінологічної статистики та правових позицій судів; використання інформаційно-комунікаційних технологій.

15. Методи оцінювання

У процесі вивчення дисципліни «Кримінологія» використовуються такі методи оцінювання: для поточного контролю: усне та письмове опитування; тестування; виконання практичних і кейсових завдань; аналіз кримінального, кримінального процесуального та кримінальновиконавчого законодавства, кримінологічної статистики і судової практики; оцінювання участі у дискусіях, моделюванні криміногенних ситуацій і групових формах роботи; перевірка індивідуальних, творчих і аналітичних завдань; письмові роботи (розв'язання ситуаційних завдань, підготовка кримінологічних висновків, аналітичних матеріалів і рекомендацій щодо запобігання кримінальним правопорушенням), контрольна робота (для заочної форми здобуття освіти); самостійна робота, неформальна освіта (онлайн-курси та платформи); для підсумкового контролю: підсумкове оцінювання у формі тестування та/або письмової роботи з практичними завданнями.

16. Засоби діагностики результатів навчання

Робоча програма передбачає застосування засобів діагностики результатів навчання за формами контролю знань:

- *поточний контроль* може передбачати застосування широкого спектру форм та методів оцінювання знань, що проводиться за кожною темою.
- *підсумковий контроль* передбачає проведення диференційованого заліку.

Завершальним етапом досягнення запланованих програмних результатів навчання з навчальної дисципліни «Кримінологія» є підсумковий контроль – диференційований залік.

17. Критерії та порядок оцінювання результатів навчання

Для оцінювання знань здобувачів вищої освіти застосовуються контрольні заходи у формі поточного та підсумкового контролю знань відповідно до Положення про оцінювання знань здобувачів вищої освіти.

Поточний контроль

Види навчальної діяльності здобувачів вищої освіти обираються та оцінюються викладачем за рекомендованою шкалою в залежності від особливостей навчальної дисципліни. Оцінювання окремих видів навчальної діяльності здобувача вищої освіти для дисципліни «Кримінологія» відбувається за такими рекомендованими балами:

Види навчальної діяльності здобувачів вищої освіти	Кількість балів (від – до)
Аудиторна робота	
Відповідь на практичному, семінарському, лабораторному занятті	1-5
Вирішення ситуаційних завдань, розв'язання задач тощо	1-5
Тестування	1-5
Ділова гра, практичний кейс тощо	1-10
Інші види аудиторної роботи*	
Самостійна робота	
Реферат, есе тощо	1-10

Інші види навчальної діяльності здобувачів вищої освіти (участь у публічних заходах (конференція, олімпіада тощо); написання наукової статті, участь у конкурсах студентських робіт тощо)	1-10
Інші види самостійної роботи*	
Контрольна робота (для заочної форми здобуття освіти)	1-50

*види навчальної діяльності здобувачів освіти обираються та оцінюються викладачем за рекомендованою шкалою в залежності від особливостей навчальної дисципліни.

Для визначення ступеня засвоєння навчального матеріалу та поточного оцінювання знань здобувачів вищої освіти застосовуються критерії відповідно до Положення про оцінювання знань здобувачів вищої освіти.

Підсумковий контроль

Максимальна кількість балів за диференційований залік з початкової дисципліни «Кримінологія» складає **40 балів**.

Для визначення ступеня засвоєння навчальної дисципліни та контрольного оцінювання знань здобувачів вищої освіти за підсумковим контролем застосовуються критерії відповідно до Положення про оцінювання знань здобувачів вищої освіти.

Підсумкова оцінка переводиться у національну систему оцінювання і шкалу ECTS згідно з таблицею:

Порядок переведення оцінок у систему ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	ОЦІНКА ECTS	ОЦІНКА ЗА НАЦІОНАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ	
		для екзамену курсової роботи (проекту), практики	для заліку (диференційованого заліку)
90-100	A	Відмінно	зараховано
82-89	B	Добре	
75-81	C		
64-74	D	Задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

18. Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Для денної форми здобуття освіти

Поточний контроль та самостійна робота – 60											Підсумковий контроль	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	Самостійна робота		
5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	10 балів	40 балів	100 балів

Для заочної форми здобуття освіти

Поточний контроль та самостійна робота – 60		Підсумковий контроль	Сума
Контрольна робота	Самостійна робота		
50 балів	10 балів	40 балів	100 балів

19. Методичне забезпечення

Методичне забезпечення дисципліни «Кримінологія» узагальнено в комплексі навчально-методичного забезпечення, який включає:

- силабус;
- робочу програму навчальної дисципліни;
- варіанти завдань для самостійної роботи здобувачів;
- варіанти завдань для підсумкового контролю;
- інші матеріали.

20. Рекомендована література

1. Веселовська Н.О. Детермінанти, які впливають на втягнення неповнолітніх дівчат у протиправну діяльність. *Часопис Київського університету права*. 2021. № 3. С. 249-253. URL: <https://chasprava.com.ua/index.php/journal/issue/view/84/№3-2021>
2. Веселовська Н.О. Кримінологічна характеристика та запобігання втягненню неповнолітніх у протиправну діяльність: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.08 / НАУ, МАУП. Київ, 2021. URL: <https://uacademic.info/ua/document/0421U103238>
3. Конституція України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/254к/96-вр>
4. Кримінальний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>
5. Кримінальний процесуальний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>
6. Кримінологія: підручник / за заг. ред. В.В. Чернея, О.М. Джужі. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2020. 612 с. URL: https://fpk.in.ua/images/biblioteka/4bac_pravo/Kryminolohiya-Cherney.pdf
7. Кримінологія: навч.-метод. посіб. (2-ге вид., перероб.) / Л.І. Аркуша, В.М. Дрьомін, С.В. Стародубов та ін. Одеса: Бондаренко М.О., 2023. 98 с. URL: <https://hdl.handle.net/11300/24893>
8. Кримінологія: підручник / [А.М. Бабенко, О.Ю. Бусол, О.М. Костенко та ін.]; за заг. ред. Ю.В. Нікітіна, С.Ф. Денисова, Є.Л. Стрельцова. 2-ге вид., перероб. і допов. Х.: Право, 2018. 416 с. URL: https://fpk.in.ua/images/biblioteka/4bac_pravo/Kryminolohiya.pdf
9. Про охорону дитинства: Закон України від 26.04.2001 № 2402-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/2402-14>
10. Сизоненко А.С. Особливості визначення ознак ювенальної злочинності. *Право і суспільство*. 2021. № 6. С. 284-290. DOI: <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2021.6.41>
11. Шун'яна М. Ю. Кримінологічна характеристика корупційної злочинності : поняття та ознаки. *Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні: матер. XXVI звітної наук.-практ. конф. (Львів, 6-7 лютого 2020 р.)*. Ч. 2. Львів: Юрид. фак-т ЛНУ ім. І. Франка, 2020. С. 168-171.
12. Veselovska N., Sieriebriak S., Petkov V. et al. Crime prevention in special (free) economic zones. *Cuestiones Politicas*. 2023. Vol. 41(77). pp. 369–389. <https://doi.org/10.46398/cuestpol.4177.25>